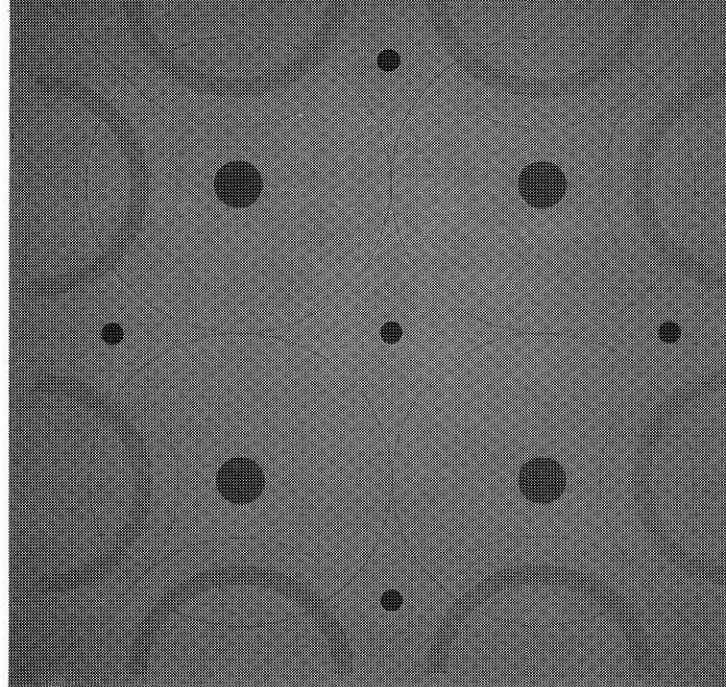

Sense títol (1971)
Don Kunkel

Casa de l'art

HOMENATGE A DON KUNKEL

per Jean Serra

Feia estona que romania allargat d'esquena en terra, entre els grans Cactus, escoltant els diferents sons ja tan coneguts del desert, esperant d'endevinar-li el galopar delator dels cavalls de l'invasor, davant del qual Jerónimo no es flectia. Aquell era el seu territori i el dels seus avantpassats.

Cop en sec, mentre romanes allargat d'esquena en terra, entre les punxoses atzavares, a la vora del Bosquet, part davant del sòcol començat de can Besora, escoltant els diferents sons a què estaves ja tan avesat..., vas sentir, mesclades amb els xiscles de les primeres orenelles de la temporada, unes veus estranyes. Amb senyet vas incorporar-te de genolls, escrutant part amunt de les mates en direcció d'on procedien les veus acabades d'escoltar, descobrint, no gaire lluny d'on jugaves a indis i caw-bois, en Marquet amb dos homes alts, de fesomia estrangera, prenent mides i marcant amb pedres i estakes una petita porció de terra a la vora del bosqueró dels teus afanys... Acabares d'aixecar-te dempeus i continuaries mirant-te'ls i escoltant.

—Por aquí mide veinte metros —deia en Marquet, en molt mal castellà.

—Bueno... Es correcto —contestava, esforçant-se, l'home de barba, el que semblava de més edat dels dos estrangers. El més jove, afaitat i amb ulleres de vidres clars, anava amunt i avall amb papers a les mans, els quals ara i adés consultava, desplegant-los.

Fins on eres va arribar la frisa belarolla de na Carme: això volia dir que la cabra havia sentit abans que ningú la proximitat del nostre pare, que tornava a casa de la feina per

a dinar. En efecte, aviat escoltares el seu gargalleig inconfusible. «Deu ser a l'altura del pou de Can Sord», pensaves. Escrutant per entre les soques dels arbres vas veure avançar la seva camisa blanca i familiar. «Ara deixa el camí Vell i pren el senderó dels Caragols...»

Amb senyet el pare anirà arrancant fulles verdes de les branques baixes dels ametllers i en farà un manadet per na Carme, la cabra, la qual, avesada a tan exquisida vianda, intuïa de lluny el seu proveïdor. A l'altura del garrover Amable, ja devora les estakes acabades de plantar, tornà a girar noranta graus i, reconeixent en Marquet, sense deixar de caminar, el va saludar.

—Home, Marquet, i què hi fas per aquí?

En Marquet s'incorporà.

—Bon dia, Cònsol! Aquests dos senyors, que són americans, es volen fer una casa i algú els ha dit que jo podria ajudar-los.

—Ben fet. La feina no mata ningú... I què fa ton pare, que no baixarà més per Can Sifre a fer la manilla?

En Marquet tenia poca escola, a penes sabia llegir i escriure, no anava més enllà de les quatre regles... Però en canvi coneixia bé el seu ofici de picapedrer, herència de generacions i era, com se sol dir, un tros de pa.

—Ha estat fotudot —digué amb la seva veu ronca i forta—. Però avui li he sentit dir a la majora que al sol post baixaria.

—Idò ja li diràs que l'esperam —va fer el pare—. Me'n vaig a veure si me'n donen, de dinar.

—Bon profit!

Tu que no t'havies bategat del lloc, sortires de l'espessor i anares a rebre'l.

—Ja estàs bo, Caganiu?

—Sí, ja no tenc febre.

—Idò, demà cap a escola, eh? —manà ell, igualment preocupat per la nostra salut cultural.

Féreu junts el camí que restava per arribar a casa nostra, creuant, de sud a nord, pel bell mig, el Bosquet. Els bels de na Carme es sentiren cada cop més forts, i mentre el pare s'acostava als corrals per donar-li a la cabra part del fullam d'ametller, tu entraves a la cuina, on la mare tastava en aquell moment el brou que bullia damunt del fogonet de petroli.

—Ja està llest —va fer—. Digues a ton pare que el dinar és en taula.

Acabava la frase quan ell entrava a la cuina. Ara, dirigint-se-li, va fer:

—Què diu el fill, d'uns americans?

—Mira —contestà ell—, dos americans que van comprar un solar banda baix del Bosquet... En Sord em va dir que s'hi volien fer ells mateixos una casa, però avui he vist el fill d'en Marquet ajudant-los a marcar els fonaments.

Teníem costum d'anar posant nom a tota cosa existent, elevant-la a la categoria familiar, fossin animals domèstics, arbres, camins, dreceres, accidents geogràfics... Qualsevol manifestació de la vida que ens pogués servir de referència rebia una denominació particular. Sí, tot tenia un criptònim tan sols conegut pels membres de la nostra família... D'aquesta faisó, per exemple, un americà era *el jove* i l'altra *el de barba*, perquè així foren distingits l'un de l'altre des del primer dia.

Aquí van trobar, aquells dos americans, un racó de pau. En aquells paratges aleshores de privilegi, prop d'on tu havies jugat a pleret, van bastir la seva nova llar, fugint, potser, d'una societat caçadora de bruixes.

Aquella «casa sense mobles», com la va definir en un esplèndid reportatge la revista *París Mach*, va ser, per a la teva imaginació, un món obert a la fantasia. *L'art dona ales i ens condueix lluny, molt lluny!*, llegiries més tard en les pàgines d'un descontent. A la biblioteca dels teus amics americans, situada en un entresolat de la casa que bastiren amb les seves pròpies mans, trobaves llibres amb reproduccions de meravella: no eren les senzilles il·lustracions dels teus contes infantils, aquells llibres que portàrem de fora: *Les aventures de Narcisse*, *Contes de bois et de la lande*, *Les aventures de Poc-Anach...*, sinó les grans conquestes artístiques de la humanitat a través de la història, des de les màgiques pintures rupestres, fins a l'art modern, amb l'esqueixament de les figures humanes i els objectes pel transformisme de Picasso o l'enigmística de Juan Gris... Et sorprenien els gargots de Joan Miró i et fascinava l'atmosfera daliniana. Però t'atreia de manera especial el grup de pintors aplegats en un volum titulat *Les impressionistes*, lliurats a un art sense convencions aparents. Quan, més endavant, el teu professor d'Història de l'Art projectava, a les seves classes, diapositives dels quadres més famosos d'aquest moviment t'eren ben familiars obres com *Impressions, soleil levant*...

També allí prendries consciència d'un altre art més subtil i subjugador: la música clàssica.

—T'agrada Bach? —va preguntar-te, en certa ocasió, l'americà de barba, bo i posant en marxa el giradiscs. L'aparell era un luxe que es permetien, ja que no tenien corrent elèctric, i no era gaire diferent del que el nostre germà va portar de París, però els discs sí que canviaven. A casa dels americans abundaven els de música clàssica, però també n'hi havia de jazz i de folk. A casa dels teus amics vas escoltar per primera vegada la veu ronca de Louis Armstrong, la trompeta elàstica de Glen Miller, la veu lleugerament esqueixada de Bob Dylan... La tria del nostre germà era bàsicament francesa: Edith Piaf, Jacques Brel, Brassens, Moustaki..., les lletres dels quals entenies. La música exercia sobre el teu tendre esperit una misteriosa seducció. T'agradava d'escoltar la mare cantussejant alguna cançó de la ràdio: *Por aquel camino verde*... Aprenies que *la música és l'acte que més a prop és de la bondat, de les llàgrimes i dels records*...

—Què és el «jazz»? —li vas preguntar, mentre prenies amb les mans la funda d'un disc de Duke Ellington.

—És la música que han creat els negres d'Amèrica, descendents dels esclaus africans —explicava l'escriptor, l'americà de barba—... Potser és la música més genuïnament americana...

—I no en teniu d'altra! —vas fer, ingenu—.

—Sí, és clar. El «folk», per exemple. Les cançons de caw-bois... Bob Dylan. També els Estats Units han fet aportacions notables a la música culta —afegia amb orgull, mostrant-te un disc de Gorge Gershwin—. Prova de posar-lo tu mateix. No sé si t'agradarà.

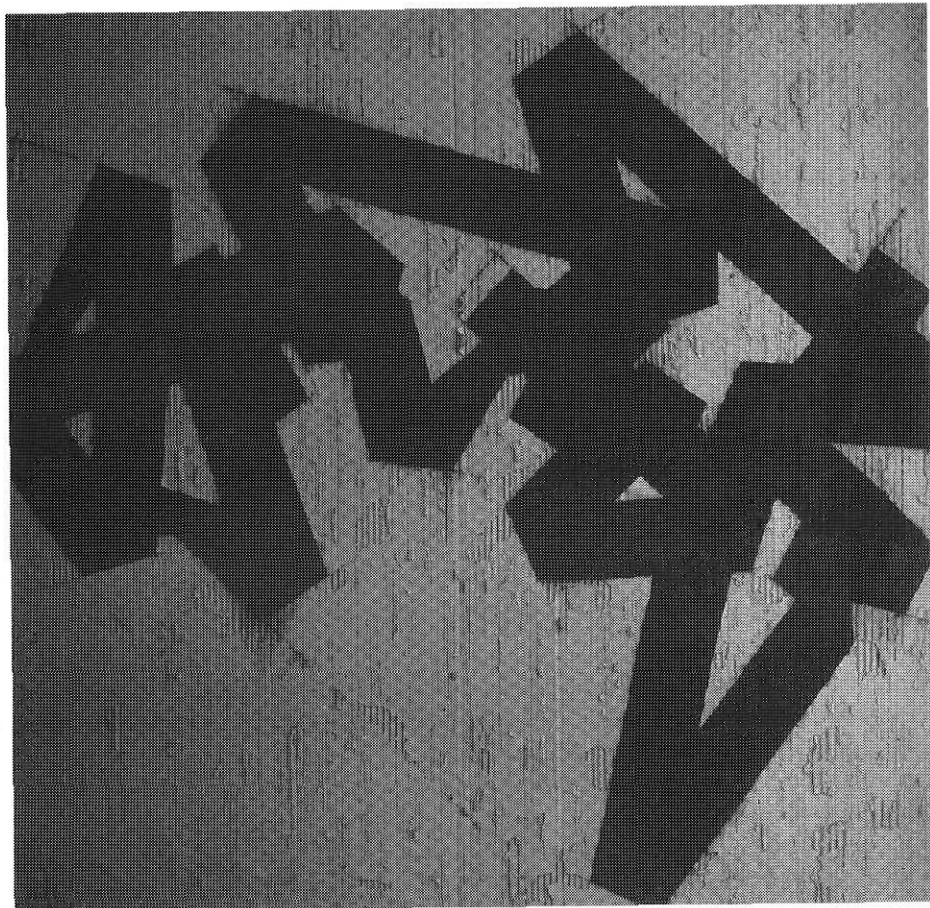
En efecte, en acabar l'audició de Bach, calares al giradiscs la plagueta amb enregistraments de Gorge Gershwin. La sorpresa inicial, tanmateix, no va ser plaent. Per educació no digueres res, no mostrares cap desaprovació i continuares escoltant callat. Poc a poc t'anà envoltant una atmosfera sonora dinàmica, de contrastos harmònics, fent brollar, a la teva ment, una successió d'imatges fílmiques en les quals veies els gratacels neoiorquins, les ones d'un gran mar arribant amansides a una platja deserta, *L'arlequí* de Picasso..., els quadres de l'americà jove.

L'americà jove era pintor i treballava gairebé tots els dies al seu taller. Dibueixava, primer, centenars de miniatures, esbossos previs a les pintures de grans dimensions on creava un suggestiu univers de perfecció abstracta, espill de la seva visió depurada de la naturalesa.

A vegades marxava de viatge, i en tornar deia, sense afectació, que havia exposat a Roma, a París o a San Francisco.

Havíeu sortit a la terrassa. Era un vespre tranquil, de començament de tardor. Contemplàveu el desvetllament nocturn de la ciutat, on s'encenien els llums gairebé al mateix ritme amb què al firmament anaven apareixent els estels. Els llenços de ponent de les velles murades, fins pocs minuts abans reflectint els raigs de l'últim sol de la tarda, s'enfosquien, desapareixien... Apareixia la silueta de la Catedral, del Castell... La fesomia característica de la ciutat. Els detalls particulars desapareixien en la fosca, però, en canvi, s'endevinava cada sector mercès a la distribució dels punts lluminosos, a claps atapeïts per Dalt Vila, escassos per sa Penya, uniformes per la Marina, esparsos pel Puig des Molins... Algunes brillantor distant però en moviment delatava en la mar un

Sense títol (1985)
Don Kunkel

llaüt salpant calamars, tal volta un vaixell de passatgers i mercaderies...

—Ja has pensat què vols ser en la vida? —et preguntà el teu amic pintor.

No vas contestar de seguida. Vas restar en silenci una estona, mentre rumiaves la resposta. Havies crescut, sense adonar-te'n, des que us coneguéreu. No ho sabies, però t'enca-minaves a l'edat ardorosa de l'adolescència, i ben aviat t'acomiadaries de la infantesa. Vas recordar un bell regal que et va fer el teu amic tot just d'iniciar-se la vostra amistat.

—Saps què, mare? —feres, entusiasmat, entrant d'un bot dins la cuina i plantant-te vora la taula on la mare esgranava faves tendres—... El més jove dels americans m'ha regalat una capsa d'aquarel·les i llapis de colors.

—Es veu que t'estima. No hi facis melindros, però, a casa seva.

Vas asseure't al seu costat i l'ajudares a esgranar faves. En acabar t'aixecares i anares a cercar al dormitori la teva col·lecció de còmics. Tornares a asseure't a la taula on la mare ja havia encès el quinqué de petroli, i començares a copiar, amb els nous llapis, una portada.

Has pensat què vols ser...?

—Vull dibuixar —a la fi, contestares.

—Vols dir que voldràs ser pintor?

—No. És el dibuix que m'atreu.

—Com dibuixaries la ciutat?

Ja hi havies pensat altres vegades, però ara ho havies de formular amb paraules.

—No tal com tothom la veu. No com una fotografia... Sinó

com jo la *sent*. Unes poques línies que l'evoquin, i prou.

Després d'una estona de silenci, el pintor et va fer una altra pregunta.

—De l'art abstracte, què en penses?

Art abstracte, vas pensar, deuen ser els quadres que ell pinta.

Encara que no sempre havia estat així. En certa ocasió pogueres mirar unes carpetes amb dibuixos i àlbums amb fotografies d'exposicions seves, on les figures humanes i els paisatges apareixien amb realisme sensual i decadent.

—M'agraden els teus quadres —li vas dir, sincer.

Restàreu encara una estoneta més sense dir res. Miràveu cap a la fosca. Des de la cuina es va sentir la veu de l'altre americà reclamant la presència del seu company.

—Vols sopar amb nosaltres?

—No, gràcies, m'esperen a casa.

—Bona nit! —va dir l'americà jove, entrant cap endins de la casa.

—Adéu! —contestares, arrencant a córrer.

Part darrera de la casa dels americans començava la petita superfície boscosa que nosaltres anomenàvem el Bosquet. En aquella hora crepuscular l'arboreda i les mates formaven evocadores masses més fosques encara que la pròpia nit, les quals tu transformaves a rampell quan jugaves. Tanmateix aquell vespre no en tenies de jugar. Creuaves el Bosquet, que en altres avinenteses podia ser una selva amazònica, pensant el que acabàveu de parlar tu i el teu amic pintor.

JEAN SERRA